

Guía Docente

Guía Docente				
Datos Identificativos				2022/23
Asignatura (*)	Historia dos Arquivos e as Bibliotecas		Código	710521020
Titulación	Mestrado Universitario en Estudos Avanzados en Museos, Arquivos e Bibliotecas			
Descriptor				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	1º cuatrimestre	Primeiro	Optativa	3
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Humanidades			
Coordinación	Romero Portilla, Paz	Correo electrónico	paz.romero.portilla@udc.es	
Profesorado	Romero Portilla, Paz	Correo electrónico	paz.romero.portilla@udc.es	
Web				
Descrición xeral	Estudo dos arquivos e das bibliotecas como fonte para o coñecemento da historia, do seu patrimonio documental e cultural. Coñecemento das ciencias auxiliares da historia para poder acceder á información das fontes histórico-documentais. Aproximación á historia do libro e da lectura. Evolución da cultura nos diferentes sectores sociais.			

Competencias do título

Código	Competencias do título
A1	CE1 ? Estar capacitado para investigar en temas de patrimonio cultural e bibliográfico documental
A2	CE2 ? Coñecer e manexar as técnicas museográficas e historiográficas
A3	CE3 ? Saber manexar e aplicar as novas tecnoloxías no eido do patrimonio cultural e bibliográfico documental
A6	CE6 ? Estar capacitado para a xestión en arquivos históricos e bibliotecas patrimoniais
A7	CE7 ? Coñecer o marco xurídico e as institucións que regulan a protección e conservación do patrimonio cultural e bibliográfico-documental
A8	CE8 ? Estar capacitado para a posta en valor e a difusión do patrimonio cultural e bibliográfico documental
A9	CE9 ? Ter capacidade como xestor cultural e patrimonial
A12	CE12 ? Coñecer os museos, arquivos e bibliotecas desde un punto de vista diacrónico
A13	CE13 ? Estar capacitado para deseñar novos recursos para museos, arquivos e bibliotecas no ámbito da Sociedade do Coñecemento
A15	CE15 ? Ter capacidade para catalogar e organizar coleccións patrimoniais
B2	CB7 ? Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos nunha base ou oportunidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo
B3	CB8 ? Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexión sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.
B4	CB9 ? Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sin ambigüidades
B8	CG3 ? Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicación (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para o aprendizaxe ao longo da súa vida
B10	CG6 ? Valorar críticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben de enfrontarse
B11	CG7 ? Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da súa vida
B12	CG8 ? Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade
C1	CT1 ? Capacidade de análise e síntese
C3	CT3 ? Habilidades para localizar e analizar información de fontes diversas
C6	CT6 ? Capacidade de organización e planificación

C7	CT7 ? Traballar de forma autónoma e con iniciativa
C9	CT10 ? Incorporas as TIC no proceso de investigación e a xestión da información, no análise de datos e a difusión e comunicación de resultados
C10	CT11 ? Ter capacidade para actualizar os coñecementos, metodoloxías e estratexias na práctica profesional

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe		Competencias do título	
		AP1	BP2 CP1
		AP2	BP3 CP3
		AP3	BP4 CP6
		AP6	BP8 CP7
		AP7	BP10 CP9
		AP8	BP11 CP10
		AP9	BP12
		AP12	
		AP13	
		AP15	

Contidos	
Temas	Subtemas

1. Introducción xeral á historia dos arquivos e das bibliotecas.

2. Primeiras civilizacións I.

O antigo Oriente. Sumer e o nacemento da escritura. A gran tradición mesopotámica. O Exipto faraónico.

3. Primeiras civilizacións II.

O Extremo Oriente: India, China e Xapón. América precolombina: maias, incas e aztecas.

4. Grecia antiga. O sistema documental do mundo micénico.

Democracia ateniense e arquivos. Bibliotecas do helenismo.

5. Antiga Roma. A República: arquivos oficiais e bibliotecas

privadas. O Imperio: bibliotecas públicas e privadas. O sistema documental e a súa evolución.

6. A transmisión da cultura clásica: Bizancio, o Islam.

7. O Occidente cristián: arquivos e bibliotecas monásticos. O renacemento carolingio.

8. Novas ordes relixiosas: as súas bibliotecas. Arquivos e

bibliotecas catedralicias. As universidades e as súas bibliotecas.

9. As bibliotecas e os arquivos reais. O novo humanismo. As bibliotecas privadas.

10. O advenimiento dos tempos modernos: século XV.

Bibliotecas e arquivos reais.

11. Reforma e Contrarreforma: o século XVI. O concilio de

Trento e a súa repercusión na publicación de libros e a vida bibliotecaria. O testemuño de Cervantes. O Estado moderno e o arquivo de Estado. Simancas.

12. A época do Barroco: o século XVII. O triunfo das letras

vernáculos e a imprenta barroca. A América española: arquivos virreinales e administración de goberno; a formación de bibliotecas: Iglesia e particulares.

13. O século XVIII e a Ilustración. O despotismo ilustrado, os

arquivos e as bibliotecas públicas. Sociedades, academias e o papel da prensa. O caso de Francia: a Enciclopedia, o libro francés.

14. A época da Revolución Francesa e as súas

consecuencias. Libros, lectores e bibliotecas: liberdade, censura e persecución. Os arquivos no período

revolucionario.

15. O século XIX e o novo Estado liberal. Novos formatos e técnicas de impresión. Cara a unha sociedade de lectores: bibliotecas públicas e privadas. Arquivos históricos e administrativos. O nacemento da arquivística. A Library of Congress.

16. O século XX e a consolidación da cultura arquivística e bibliotecaria no mundo occidental. Os arquivos de Europa entre dúas guerras mundiais. Arquivos e democracia. Modelos e exemplos de bibliotecas universitarias europeas. Arquivos e bibliotecas nos Estados Unidos.

17. Historia dos arquivos na España contemporánea. Arquivos estatais, arquivos provinciais e arquivos municipais. Arquivos da Igrexa e particulares.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Lecturas	A1 A7 A12 C1 C3	0	14	14
Traballos tutelados	A2 A3 A6 A8 A9 A13 B4 B10 C6 C7 C9	0	18	18
Sesión maxistral	A7 A8 A12 A15 B2 B3 B8 B11 B12 C10	40	0	40
Atención personalizada		3	0	3
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado				

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Lecturas	Complementar con lecturas escollidas o estudo da historia dos arquivos e bibliotecas.
Traballos tutelados	Traballo elaborado polo alumno sobre algunha temática relacionada coa materia que realizará de forma autónoma pero tutelada polo profesor. Unha investigación a partir do aprendido en clase e aplicando os coñecementos adquiridos.
Sesión maxistral	Explicacións teóricas do profesor co apoio das novas tecnoloxías para o coñecemento da materia.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Lecturas	Orientación das lecturas
Traballos tutelados	Seguimento dos traballos sobre historiografía
	Asesoramento bibliográfico

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	A7 A8 A12 A15 B2 B3 B8 B11 B12 C10	A asistencia a clase, a participación activa, a resposta ás cuestións expostas.	20
Lecturas	A1 A7 A12 C1 C3	O alumno deberá levar a cabo a lectura daqueles textos que a profesora indique, para poder seguir de maneira adecuada o desenvolvemento da materia.	30
Traballos tutelados	A2 A3 A6 A8 A9 A13 B4 B10 C6 C7 C9	Terase en conta tanto a redacción como a súa exposición en clase. O contido do traballo, o dominio do tema, así como a capacidade de transmitir a información en público serán tidos en conta. Tamén se valorará a súa calidade, orixinalidade e a diversidade de fontes manexadas na súa elaboración.	50

Observacións avaliación
Aqueles alumnos que teñan algún tipo de excepcionalidade para asistir a clase legalmente concedida, terán que falar coa pofesora á comezos de curso para establecer as titorías e os sistemas de avaliación correspondentes.
O plaxio nas actividades e probas producirá unha nota de "0", suspendendo a materia na correspondente convocatoria e invalidando así calquera cualificación obtida en todas as actividades de avaliación da convocatoria extraordinaria.

Fontes de información

Bibliografía básica

¿Los archivos para la Historia del siglo XX?, Semana Internacional de Archivos, Madrid, Dirección General del Patrimonio Artístico, Archivos y Museos, 1979. AGUILAR PIÑAL, Francisco, ¿El mundo del libro en el siglo XVIII?, en *Varia Bibliographica. Homenaje a José Simón Díaz*, Kassel, Reichenberger, 1988, pp. 25-33. ALONSO TRONCOSO, Víctor, ¿Las primeras bibliotecas de Roma?, *Revista General de Información y Documentación*, 13, nº 1 (2003), pp. 37-49. ALONSO TRONCOSO, Víctor, ¿Las bibliotecas de Roma en la época de Trajano?, en Alvar, J. - J Blázquez, J. M^a (eds.), *Traiano*, Madrid, 2003, pp. 235-255. ALVAR EZQUERRA, Alfredo, ¿Enrique Cock: un humanista holandés en la España de Felipe II?, *Hispania*, LII/2, nº 8 (1992), pp. 521-557. ANTELO IGLESIAS, Antonio, ¿Las bibliotecas del otoño medieval. Con especial referencia a las de Castilla en el siglo XV?, *Espacio, Tiempo y Forma. Serie III. Historia Medieval*, 4 (1991), pp. 285-350. BECEIRO PITA, Isabel - FRANCO SILVA, A., ¿Cultura nobiliar y bibliotecas. Cinco ejemplos de las postrimerías del siglo XIV a mediados del XVI?, *Historia, Instituciones, documentos*, 12 (1985), pp. 277-350. BECEIRO PITA, Isabel, ¿Bibliotecas y humanismo en el Reino de Castilla: un estado de la cuestión?, *Hispania*, L/2, 175 (1990), pp. 827-839. BECEIRO PITA, Isabel, ¿Los libros que pertenecieron a los condes de Benavente, entre 1434 y 1530?, *Hispania*, tomo XLIII, 154 (1983), pp. 237-280. CANELLAS, Ángel, ¿Bibliotecas medievales hispanas?, *Revista de Historia*, 31-31 (1978), pp. 259-268. CONDE Y DELGADO DE MOLINA, Rafael, ¿Archivos y archiveros en la Edad Media Peninsular?, en *Historia de los Archivos y de la Archivística en España*, Universidad de Valladolid, 1998, pp. 13-28. CONTEL BAREA, Mª Concepción, ¿La creación del Archivo Histórico nacional?, *Erudición y discurso histórico: las instituciones europeas (s. XVIII-XIX)*, Valencia, Universidad de Valencia, 1993, pp. 233-246. DARST, David H., ¿El pensamiento histórico del granadino Diego Hurtado de Mendoza?, *Hispania*, tomo XLIII, nº 154 (1988), pp. 281-294. DE ANDRÉS, Gregorio, ¿La biblioteca del Marques de Villena, don Juan Manuel Fernández Pacheco, fundador de la Real Academia Española?, *Hispania*, tomo XLVIII, nº 168 (1988), pp. 169-200. DE ANDRÉS, Gregorio, ¿La dispersión de la valiosa colección bibliográfica y documental de la Casa de Altamira?, *Hispania*, tomo XLVI, nº 164, pp. 587-635. EGUÍA RUIZ, Constantino, ¿Los jesuitas proveedores de bibliotecas. Recuento de muchos espolios?, *Razón y fe*, t. 130, 1944, pp. 235-258. ESCOLAR SOBRINO, Hipólito, *Historia de las Bibliotecas*, Madrid, Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 1990 (3^a ed.). ESCOLAR SOBRINO, Hipólito, *La Biblioteca de Alejandría*, Gredos, 2001. GACTO, Enrique, ¿Libros venenosos?, en *Revista de la Inquisición*, 6 (1997), pp. 7-44. GALINDO ROMEO, Pascual, *La biblioteca de Benedicto XIII (Don Pedro de Luna), Lección inaugural 1929-1930*, Universidad de Zaragoza. GALLEGO DOMÍNGUEZ, Olga - LÓPEZ GÓMEZ, Pedro, ¿Los archivos históricos provinciales en su cincuentenario?, *Boletín Anabad*, vol. XXXII, nº 1-2 (1982), pp. 3-36. GARCÍA CÁRCCEL, Ricardo - BURGOS RINCÓN, Javier, ¿Los criterios inquisitoriales en la censura de libros en los siglos XVI y XVII?, en *Historia Social*, 14 (otoño 1992), pp. 97-109. GARCÍA CÁRCCEL, Ricardo, ¿De la historia de la cultura a la historia del libro en España?, en *Revista Mexicana de Sociología*, 61, 2 (abril-junio 1999), pp. 137-164. GARCÍA ORO, José, ¿Ideas y proyectos bibliotecarios en la España del siglo XVI?, *Humanitas. Estudio en homenaje al profesor Carlos Alonso del Real*, Santiago de Compostela, 1996, vol. 2, pp. 633-665. GARCÍA ORO, José, ¿Libros, escuelas y banquetes. Aspectos de la vida capitular lucense en la Baja Edad Media?, *Pensamiento medieval hispano. Homenaje a Horacio Santiago Otero*, 1981, vol. I, pp. 815-830. HEREDIA HERRERA, Antonia, ¿Archivos y archiveros entre la Guerra Civil y la España de las Autonomías?, en *Historia de los Archivos y de la Archivística en España*, Universidad de Valladolid, 1998, pp. 175-189. HEREDIA HERRERA, Antonia, *Historia de los archivos y de la archivística en España*, Universidad de Valladolid y A.C.A.L., 1998. HUARTE MORTON, Fernando, ¿Las bibliotecas particulares españolas de la Edad Moderna?, *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, tomo LXI, 2 (1955), pp. 555-576. JARAMILLO GUERREIRA, Miguel Ángel, ¿Los archivos y la Guerra Civil (1936-1939), en *Historia de los Archivos y de la Archivística en España*, Universidad de Valladolid, 1998, pp. 161-174. LÓPEZ MARTÍNEZ, Nicolás, ¿La biblioteca de D. Luis de Acuña en 1496?, *Hispania*, tomo XX, nº LXXVIII (1960), pp. 81-110. LÓPEZ MARTÍNEZ, Nicolás, ¿Los archivos para la Historia del siglo XX?, *Semana Internacional de Archivos*, Madrid, 1979, Dirección General del Patrimonio Artístico, Archivos y Museos. MATEU Y LLOPIS, Felipe, ¿El antiguo archivo de Vallecas y el régimen de su concejo?, *Hispania*, tomo V, nº XVIII (1945), pp. 72-130. MOLL ROQUETA, Jaime, *De la imprenta al lector. Estudios sobre el libro español de los siglos XVI al XVIII*, Madrid, Arco/Libros, 1994, 175 p. PEDRAZA GRACIA, Manuel José, ¿La documentación notarial: fuente para la investigación de la historia del libro, la lectura y los depósitos documentales?, en *Documentación de las Ciencias de la Información*, 24 (2001), pp. 79-103. PEDRAZA GRACIA, Manuel José, ¿Lector, lecturas, bibliotecas...: El inventario como fuente para su investigación histórica?, en *Anales de Documentación*, 2 (1999), pp. 137-158. PETRUCCI, Armando (Comp.), *Libros, editores y público en la*

Europa moderna, Col. Estudios Universitarios, 40, Valencia, Edicions Alfons el Magnànim, Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, 1990, 281 p. PINTO CRESPO, Virgilio, 'Los Índices de libros prohibidos', en Hispania Sacra. Revista de Historia Eclesiástica, vol. 35, 71 (enero-junio 1983), pp. 161-191. POSNER, Ernst, Archives in the Ancient World, Harvard University Press, 1972. PRIETO BERNABÉ, José Manuel, 'Análisis de un fondo bibliográfico: la biblioteca del Palacio de Pastrana durante la Edad Moderna', Hispania, tomo XLVIII, nº 169 (1988), pp. 699-736. RIBERA Y TARRAGÓ, Julián, 'Bibliófilos y Bibliotecas en la España musulmana', en Disertaciones y opúsculos, tomo I, 1928, pp. 181-228. SUÁREZ BELTRÁN, Soledad, 'Bibliotecas eclesiásticas de Oviedo en la Edad Media, siglos XIII-XIV-XV', Hispania, tomo XLVI, nº 164, pp. 477-501. VILAS BOAS TAVARES, Pedro, 'A biblioteca e a bibliofilia de um prelado ilustrado D. Gaspar de Bragança, arcebispo de Braga (1758-1789)', Actas Congreso Internacional IX. Centenario dedicado..., vol. II/2, 1990, pp. 283-302. YÁÑEZ NEIRA, Fray María Damián, 'La biblioteca del monasterio de Osera', Orense, año 2, nº 5 (1980), pp. 80-85.

Bibliografía complementaria

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia da Idade Media/710112102

Historia Moderna Universal e de España/710112203

Historia Antiga de Oriente e Grecia/710112112

Historia Antiga de Roma/710112201

Historia Contemporánea/710112402

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente de acordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías